

UZLUKSIZ TA'LIMDA INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

G.AZIZOVA,
SamDChTI dots.v.b. p.f.f.d (PhD)

Ushbu maqolada uzluksiz ta'lim ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik faoliyatini takomillashtirish hamda kasbiy mahoratini rivojlantirish bosqichlarini aniqlashtirish asosida oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik faoliyatini takomillashtirish to'g'risida.

Kalit so'zlar: ilmiy, pedagogik, ta'lim, innovasiya, rivojlanish, xabar, aloqa, pedagogik texnologiya, metod, faoliyat.

Статья посвящена совершенствованию профессионально-педагогической деятельности преподавателей высших учебных заведений и повышению профессионально-педагогической деятельности профессоров и преподавателей высших учебных заведений на основе определения этапов развития профессиональных навыков.

Ключевые слова: научный, педагогический, образовательный, инновационный, развитие, сообщение, коммуникация, педагогическая технология, метод, деятельность.

This article is about improving the professional and pedagogical activity of teachers of higher education and improving the professional and pedagogical activity of professors and teachers of higher education institutions on the basis of defining the stages of development of professional skills.

Key words: scientific, pedagogical, educational, innovation, development, message, communication, pedagogical technology, method, activity.

Mamlakatimizda uzluksiz ta'lim tizimining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, o'quv-metodik ta'minotini yaxshilash, mutaxassis-kadrlar tayyorlash sohasida olib borilayotgan islohotlar natijasida professor-o'qituvchilarning ilg'or ta'lim texnologiyalari va o'qitish usullarini tatbiq etish bo'yicha tashabbuskorligini oshirish, chet tillarini o'qitishning interfaol metodlarini joriy etish imkoniyatlari kengaymoqda. Shuningdek, uzluksiz ta'lim tizimi ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik faoliyati mazmunini ilg'or xorijiy tajribalar asosida takomillashtirish zarurati mavjud. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "uzluksiz ta'lim tizimida ta'lim sifatini shaxs, davlat va jamiyatning dolzarb istiqboliy ehtiyojlariga muvofiqlashtirish, chet tillarni chuqurlashtirilgan tarzda o'rganish" [3] kabi ustuvor vazifalar belgilanib, bu borada chet tillarini o'qitishning kasbiy-pedagogik shart-sharoitlari va amaliyotini tahlil qilish, ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik

faoliyatini tashkil etishning didaktik ta'minoti, chet til ta'limi mazmunini takomillashtirish, shakl, metod, vositalarini qo'llash samaradorligini oshirish muhim hisoblanadi.

Yangi tartib va yangi texnologiyalar asosida chet tili o'qituvchilari faoliyatini innovasion tashkil qilish maqsadida mamlakat Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Britaniya Kengashi va O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti hamkorligida bosqichma-bosqich pedagog-o'qituvchilarning malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimi ishlab chiqildi. Ulardan respublikaning barcha xududlaridan kelgan pedagoglar guruhlari ingliz tili bo'yicha o'z malakalarini oshirdilar. O'z malakasini oshirgan pedagoglarning joylardagi tajriba almashishi jarayoni asosida 2015–2017 yillar davomida 2500ga yaqin o'qituvchilar chet tillarni o'qitishning yangi zamonaviy metodlari bilan tanishib chiqdilar.

“Innovasiya” tushunchasi lotin tilida: «*innovatsion*»- “yangilanish”, “o'zlashtirish”, “qandaydir yangilik kiritish”, “yangi g'oya va qarashlarni hayotga joriy etish” va “yangi samaradorlikni ta'minlash” ma'nolarini anglatadi. Agar pedagogikadagi innovasiyaga doir fikrlar umumlashtirilsa, uning mazmuni:

- 1) pedagogik tizim;
- 2) pedagogik jarayon;
- 3) pedagog faoliyatni yangi mazmun va shakllarda tashkil qilish, boshqarishga zamin hozirlaydi.

Uzluksiz ta'lim tizimida o'qituvchi faoliyati va amaliyotida tub ijobiy o'zgarishlarga olib keluvchi, ta'lim berish jarayonida qo'llaniladigan metod, vosita va shakllardagi yangilanishni, uning axborot-kommunikasion turfaligini ta'minlaydigan hamda innovasion maqsadga har tomonlama yo'naltirilgan pedagogik jarayonni tashkil qila bilish o'qituvchining kasbiy mahoratini belgilaydi.

Innovasion omil zamonaviy ta'lim tizimining bosh xususiyatlaridan biri sifatida qaralar ekan, pedagogikadagi innovasiyalar pedagogik kadrlarning innovasion faoliyatga tayyorlik, muvofiqlik darajasi, ularning innovasion bilim, ko'nikma va malakalarni egallaganligi, kundalik ta'lim tizimida yaratuvchilik xususiyatlari, ta'limdagi sifat hamda samaradorlik bilan belgilanadi.

Uzluksiz ta'lim tizimini modernizatsiyalash bosqichida chet tillarni o'qitishda oliy o'quv yurtlarida ayrim maxsus fanlarni, xususan, texnik va xalqaro mutaxassisliklar bo'yicha o'qitish chet tillarda olib borilishi ta'kidlandi. Respublikamizda chet tillarni o'qitish jarayonida yangi innovasion davr boshlandi. Chet tillarni o'qitish tizimidagi yangi bugungi davr mazmuni quyidagi yo'nalishlarda o'z mohiyatini namoyon qiladi:

Birinchi yo'nalish – O'zbekistonda mavjud fanlararo klassifikasiya tarkibida alohida e'tiborni aynan chet tillar predmetiga qaratish va uni bevosita mamlakat

istiqbol taraqqiyotini ta'minlovchi omil sifatida baholash yo'nalishi. Bu yo'nalishda mavjud fanlar tarkibida maxsus ravishda aynan chet tillarni o'qitish tizimini qayta qurish, uni mazmunan boyitish, shaklan takomillashtirish, uning pedagogik usul, vosita va metodlari nuqtai nazaridan imkoniyatlarini keskin oshirishga e'tibor qaratildi. Uzlüksiz ta'limda sof pedagogik omillar bilan bir qatorda, ijtimoiy infrastrukturalar yaratish va ular faoliyatini har tomonlamba jadallashtirish imkoniyatlari ham e'tiborga olindi.

Ikkinchi yo'nalish – chet tillar mutaxassislarini tayyorlovchi ta'lim dargohlariga bo'lgan e'tiborni kuchaytirish yo'nalishi. Tabiiy ravishda chet tillarga oid davlat siyosati talablarini amalga oshirish, eng avvalo, kadrlar tayyorlovchi ta'lim muassasalari faoliyatini qayta qurishni taqozo etardi. Ta'lim dargohlarining pedagogik, ya'ni o'quv-tarbiyaviy, ma'naviy-ma'rifiy, sog'lomlashtirish-jismoniy faoliyatlarining barchasida chet tillarga bo'lgan alohida e'tiborning aks etishi lozimligi belgilab qo'yildi. Bunda ta'lim muassasasi uchun zarur bo'lgan barcha texnik va axborot-kommunikasion imkoniyatlarning to'liq bajarilishi zarurligi ta'kidlandi.

Uchinchi yo'nalish – uzluksiz ta'lim tizimining chet tillarni o'qitish bo'yicha davlat ta'lim standartini zamon talablari asosida qayta qo'rib chiqib, uni tasdiqlash yo'nalishi. Qabul qilingan qarordan kelib chiqqan holda va bugungi ijtimoiy shart-sharoitni nazarga olgan holda chet tillarni o'qitish tizimini qayta isloh qilish davlat ta'lim standartlarining qayta ko'rib chiqilishi, uning mazmuniga innovasion g'oyalarni singdirishni taqozo etardi. Bunda ta'lim mazmunining har bir bosqichi uchun qay darajada belgilanishi omillarini aniqlab olish taqozo etilar edi. Shu bilan birga, ta'lim standartlarida chet tilini o'zlashtirishning turli yo'nalishlari, ya'ni chet tilidagi axborotni o'qish, tarjima qilish, matnni anglash, eshitish, so'zlashish, o'z fikrini erkin ifoda qila olish, leksik qatlam xususiyatlarini bilish va boshqa grammatik-leksik xususiyatlarni inobatga olish darkor.

To'rtinchi yo'nalish – ta'lim muassasalarining chet tillar kabinetlarini zamonaviy axborot-kommunikasiya, o'qitishning texnik vositalari va anjomlari bilan jihozlashni ta'minlash yo'nalishi. Innovasion takomillashtirish axborot va kommunikasiya tizimlarisiz amalga oshirilmaydi. Shu bois, har bir ta'lim dargohining texnik jihatdan imkoniyatlarining yetuk darajada bo'lishini ta'minlash zarur.

So'nggi yillarda chet tillarni o'qitishdagi innovasion jarayonlarni ta'minlashga yo'naltirilgan barcha davlat hujjatlari sarhisob qilinsa, ularning sohada tub o'zgarishlarni amalga oshirish, ta'lim mazmuni, uning metodlari, shakli, vosita va yo'llarini o'zgartirishga qaratilganligini yaqqol ko'rish mumkin.

Shunga ko'ra, uzluksiz ta'lim tizimida chet tillarni bilish mamlakat yoshlari uchun iqtisodiy o'sishni ta'minlash, jamiyat, davlat va oilani rivojlantirish, mehnat

resurslarini har tomonlama to'liq ta'minlash, mehnatni intellektual va menejment nuqtai nazaridan ilmiy boshqarish, iqtisodni rivojlantirishda inson kapitalidan unumli, samarali va istiqbolli foydalanishni anglatadi. Shunga ko'ra, bugungi kunda chet tillarni bilish, inson kapitali rivoji va uni ta'minlash nuqtai nazaridan, bu zamonaviy intellekt, ta'lim, salomatlik, bilim, sifatli va samarali mehnat hamda hayot sifatiga teng keladi. Demak, ingliz tili o'qituvchisi zimmasiga yuklatilgan turli innovasion vazifalar ko'lami juda keng bo'lib, ularning barchasini ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berish lozim. O'zbekistonda ta'lim tizimining dunyoviy xarakterga ega ekanligi, bilimli bo'lish va shaxs iste'dodini rag'batlantirish kabi tamoyillar ham shuni taqozo etadi.

Xulosa qilib aytganda, uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirishda ilg'or g'oyalar, tarbiyaviy, ta'limiy nazariyalar, mutaxassislar tayyorlashning boy amaliyoti, hozirgi zamon texnikasi va texnologiyasidan foydalanish hamda milliy, hududiy xususiyatlarni hisobga olib, ularni mahalliy sharoitlarga moslashtirish, shu negizda yangisini ishlab chiqish va keng ko'lamda qo'llash bosh omil sifatida qaraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида” Қонуни // “Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори”. – Т.; Шарқ, 1997. – Б.20-29.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги 4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 6-сон. 70-модда.
3. Мирзиёев Ш.М. 2018 йил 14 февраль куни мактабгача таълим тизimini ислоҳ қилиш ва ривожлантириш бўйича қўрилаётган чора-тадбирлар натижадорлиги таҳлилига бағишланган видеоселектор йиғилишида сўзлаган нутқи // “Ўзбекистон овози”, 2018 йил 15 февраль.